

UNIVERZITA PARDUBICE

FAKULTA FILOZOFICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2025

Anna Tvrzníková

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

Láska jako svazek a problémy s tím spojené
Bakalářská práce

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Anna Tvrzníková**
Osobní číslo: **H21157**
Studijní program: **B0223A100005 Filosofie**
Specializace: **Filosofie – Anglický jazyk**
Téma práce: **Láska jako svazek a problémy s tím spojené**
Zadávající katedra: **Katedra filosofie a religionistiky**

Zásady pro vypracování

Studentka představí koncept romantické lásky, jak ho formuluje a obhajuje Delaney. Poté probere kriticky různé charakteristiky této lásky, především vytváření svazku "my" a s tím spojenou hrozbu ztráty lásky k druhému kvůli němu samotnému. Tuto problematiku bude zkoumat s pomocí další cizojazyčné literatury, aby na závěr provedla vlastní zhodnocení předložené argumentace všech stran diskuse.

The student will present a concept of romantic love as it is formulated and advocated by Delaney. The next step will be to critically discuss various characteristics of this love, especially the creation of the "we" union and the associated threat of losing affection for the other for his own sake. She will be examining these issues with the help of other foreign-language literature in order to conclude her own evaluation of the arguments presented by all sides of the debate.

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

Delaney, N., 1996, "Romantic Love and Loving Commitment: Articulating a Modern Ideal", *American Philosophical Quarterly*, 33: 375–405. Whiting, J. E., 1991, "Impersonal Friends", *Monist*, 74: 3–29. Soble, A. 1997, "Union, Autonomy, and Concern", in Lamb, R. E., (ed.), *Love Analyzed*, Westview Press, 65–92.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. Mgr. Tomáš Hejduk, Ph.D.**
Katedra filosofie a religionistiky

Datum zadání bakalářské práce: **31. března 2023**
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2025**

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

Mgr. Ondřej Krása, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2023

Prohlašuji:

Práci s názvem *Láska jako svazek a problémy s tím spojené* jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 25. 03. 2025

Anna Tvrzníková v.r.

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych touto cestou poděkovala svému vedoucímu práce doc. Tomášovi Hejdukovi, Ph.D., jednak za neúnavnou pomoc při vzniku práce, jednak za podnícení touhy po filosofickém poznání lásky. Stejně tak děkuji své rodině a přátelům za obrovskou podporu a zájem o mnou zpracované téma. Hlavní dík ale patří mému partnerovi, který si kvůli – a možná i díky – mému někdy až zbytečně zdlouhavému vysedávání u počítače vyzkoušel, jaké to je, když jeho partnerka provozuje „free-riding“.

ANOTACE

Práce představuje a kriticky analyzuje pojetí romantické lásky jako svazku *my*, jak jej formuluje a obhajuje Neil Delaney. Toto pojetí, patřící k západní kultuře, chápe lásku jako touhu po hlubokém duševním i tělesném propojení partnerů. Práce se soustředí na problémy, které mohou v takovém svazku nastat – napětí mezi přílišným ztotožňováním se milujícího se zájmy milovaného a jejich oceněním bez přivlastnění. Dále analyzuje nerovnováhu ve vztahové angažovanosti – „free-riding“, či nedbání o ústřednost partnerových hodnot. Na závěr se práce věnuje limitům tohoto ideálu a zkoumá, proč a jak se svazek rozpadá.

KLÍČOVÁ SLOVA

láska, romantická láska, milující, milovaný, svazek *my*, teorie svazku

TITLE

Love as Union and Difficulties Related to That

ANNOTATION

The thesis presents and critically analyses the conception of romantic love as a union, as formulated and defended by Neil Delaney. This conception, typical of Western culture, regards love as a desire for a deep psychological and physical unity between partners. The thesis focuses on the problems that can arise in such a union – the tension between over-identifying with the interest of the beloved, and appreciating them without appropriating them. It also analyses the imbalance in relational involvement – "free-riding" or disregard for the centrality of the partner's central properties. Finally, the thesis examines the limits of the ideal and explores why and how the union decays.

KEYWORDS

Love, Romantic love, Lover, Beloved, Union, Union theory

Obsah

Seznam obrázků.....	9
Úvod.....	10
I. Láska jako svazek.....	12
1. Zamilovanost – součást svazku nebo nesouvisející akt?.....	12
2. Well-being jako zásadní součást lásky.....	13
II. Problémy se svazkem spojené.....	15
1. Jiné emoce, stejná láska – kritika přesahu blaha.....	15
2. Důležitost milujícího v <i>my</i>	20
2.1 Problematika ztotožňování.....	20
2.2 Ocenění bez přivlastnění.....	21
3. Důležitost milovaného v <i>my</i>	24
3.1. Nerovnováha vztahové angažovanosti – „free-riding“.....	24
3.2. Ústřednost hodnot aneb „být milován z těch správných důvodů“.....	30
3.3. Milovaný nebo hodnoty jako takové? Rozpolcenost milujícího.....	34
4. Láska a její limity: Kdy se svazek rozpadá?.....	36
Závěr.....	39
Seznam literatury.....	41

Seznam obrázků

Obrázek 1: Pro oba zdánlivě stejná situace.....	16
Obrázek 2: Nozickova teze o projevu stejných emocí jednoho na základě emocí druhého.....	18
Obrázek 3: Pravděpodobné vyvinutí okolností, kdy se milující vztahuje primárně k situaci a ne k emoci milovaného.....	18

Úvod

lásky je neoddělitelným prvkem mnoha z nás a troufám si říci, že je jejich zásadní součástí. Ideál lásky se však napříč kulturami zásadně liší. Rozhodla jsem se prozkoumat téma romantické lásky patřící k západní kultuře – nejen proto, že mi je takové pojetí nejbližší, ale také proto, že mi umožňuje se do tématu patřičně vžít. Impulzem pro tuto práci mi byly otázky jako: Co je za problémy v milostných vztazích? Proč některé vztahy přetrvávají navzdory zásadním krizím? A konečně: Může láska vydržet i když vztah nenaplnuje ideál, který od něj pár očekává?

Vzhledem ke komplexnosti tématu lásky je nezbytnou součástí práce vymezení pojmů a kulturního rámce. Teorií o lásce je celá řada a v každé z nich se pojem lásky liší. Není v možnostech mé bakalářské práce pokrýt celé spektrum. Soustředit se budu výhradně na romantickou lásku v kontextu západní civilizace. V jiných kulturních kontextech je láska či úzké vztahy mezi lidmi chápány odlišně – jako vztah jednoho muže s více ženami nebo ostře hierarchicky. V těchto kulturách je ideál lásky či úzkého soužití postaven na jiných hodnotách a konceptech, které neodpovídají ideálu naší lásky.

Romantická láska, jak je chápána v této práci, se zakládá na dvou druzích lásky, jež se v nejstarší podobě objevily ve starořeckém prostředí v jednání a jim odpovídajících výrazech „erós“¹ a „filia“². Jde v nich o utváření a rozvíjení vztahu, který zahrnuje jak psychické, tak fyzické podpůrné propojení partnerů.

Láska v tomto smyslu je „svět, v němž zužujeme svůj pohled a své starosti na tuto jedinou dualitu a vše ostatní se stává maličností, překážkou nebo vyrušením. Je to kouzelný svět, v němž se obyčejný večer mění ve zlomový okamžik celého života, v metamorfózu vlastního já ve svébytnou dvojjedinou bytost.“³ Jedná se tedy o takové pouto, které oba v páru formuje a skrze které každý z páru chápe sám sebe.

1 erós - vášnivá láska

2 filia - přátelská láska

3 „It is a world in which we narrow our vision and our cares to that single duality, all else becoming trifles, obstacles or interruptions. It is a magical world, in which an ordinary evening is transformed into the turning point of a lifetime, the metamorphosis of one's self into a curious kind of double being.“ Solomon, R. C., *Love: emotion, myth, & metaphor*. Garden City, N.Y.: Anchor Press, 1981. s. 128.

Soustředím se na konkrétní pojetí romantické lásky – lásky jako „svazku“⁴, s níž nejvíce pracují filosofové Robert Nozick a Neil Delaney. Nozick mluví o tom, že romantická láska je touha po vytvoření svazku *my* (a zdůrazňuje, že se jedná právě o *chtění* po vytvoření tohoto svazku). Delaney naproti tomu nechává Nozickovo tvrzení jako prostý základ a zaměřuje se na způsoby, jakými se toto úsilí po vytvoření svazku *my* projevuje. Jedním z určujících prvků je budování hlubokého duševního i tělesného propojení mezi partnery.⁵

Zatímco Nozick se soustředí na intencionalitu vztahu (*chtění* být spolu a co to znamená), Delaney analyzuje dynamiku vztahu jako takového – co ho umožňuje a co ho omezuje. Klade důraz na konkrétní procesy s touto dynamikou spojené: jak se *milující* vztahuje k *milovanému*⁶, jak oba přistupují ke svým zájmům a hodnotám, atd. Právě tyto komplexní vztahové procesy, které Delaney a Nozick probírají, jsou hlavní tematickou linkou této práce. Jejich koncepty lásky však zkoumám a podrobuji kritice i skrze další autory a sama se snažím kriticky zhodnotit přístupy všech stran.

Cílem této práce je prozkoumat pojetí lásky jako svazku, objasnit, čím je specifický a v čem spočívá problematika takového pouta. Hlavním cílem je pak analyzovat a porovnat rozdílnost přístupů autorů ke stejnému problému. V závěru práce bych ráda shrnula všechny problémy lásky ve svazku, které jsem napříč prací zkoumala, a zjistila, zda je teorie „svazku *my*“ obhajitelnou podobou romantické lásky v kontextu současného světa.

4 V anglické terminologii je použito slovo „union“. Významově se nejedná o svazek stanovený zákonem, jako tomu je v manželství či partnerství – viz § 655 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Svazek v kontextu této práce nabývá významu specifického spojení dvou osob v němž dochází k prolínání hodnot, zájmů a emocí do takové míry, že si utvářejí jednotné *my*, které je jejich sdílenou identitou. Toto spojení probíhá v rámci romantické lásky.

5 Delaney, N., *Romantic Love and Loving Commitment: Articulating a Modern Ideal*, 1996 s. 340.

6 Milující a milovaný jsou pouze pojmy pro odlišení momentálních pozic, které při líčení problémů partneri zastávají. Ve vztahu však ani jeden nezaujímá pouze jednu roli. Oba jsou milujícím – jako tím, kdo dává – i milovaným, jako tím, kdo přijímá.

I. Láska jako svazek

1. Zamilovanost – součást svazku nebo nesouvisející akt?

Velkým tématem, na kterém se filosofové lásky nemohou shodnout, je zamilovanost. Někteří tvrdí, že patří k lásce a že bez zamilovanosti láska nemůže vzniknout. Jiní zastávají opačný názor. Nozick zamilování bere jako něco, co se později přemění v romantickou lásku.⁷ Obecně toto pobláznění bere velmi pozitivně a vnímá ho jako něco, co usnadní počátky svazku *my*.

Jaroslav Šimsa zamilovanost vnímá jako „organický začátek lásky“⁸, jako zlomový okamžik, ze kterého zbytek lásky žije a neustále se k ní vrací.⁹ Zdá se, že pro Šimsu je tedy zamilovanost výživou opravdové lásky a abychom mohli k takové lásce dojít, není to možné právě bez oné zamilovanosti. Ta podle něho ale stojí na náhodě, osudu, takže si zamilovanost není možné prostě přivodit.

Ladislav Hejdánek Šimsův přístup ostře kritizuje a tvrdí, že láska a zamilovanost spolu nemají nic společného a že zamilovanost může jen stěží vést k opravdové lásce.¹⁰ Zamilovanost naopak označuje za největšího nepřítele pravé lásky. Rozčarováním a poblázněním, které ve stavech zamilovanosti přichází, brání rozumnému úsudku. Zamilovanost připomíná omámení nebo halucinace a to, byť může být prožíváno upřímně, je pouze přechodný stav. Právě proto Hejdánek zamilovanosti nevěří: zamilovaný ani milovaný nikdy nemohou být připraveni na to, co nastane, až zamilovanost opadne.

Názory na otázku zamilovanosti se výrazně liší a je těžké udělat jednotný závěr. Zamilovanost se mi zdá jako Nozickem zmiňované „lepidlo“, které na začátku slepí dva lidi k sobě. Díky velkým emocím, které toto období provází je snazší vidět partnera v příznivém světle. A když zamilovanost pomine, musí zůstat láska. Ať už proto, že si partneři opravdu vyhovují, nebo – z cyničtější perspektivy – proto, že již do vztahu investovali čas a nechtějí ho promarnit (to je poté také otázkou, jak dlouho taková zamilovanost trvá).

7 Nozick, R., Love's Bond. In: Solomon, R. C. a K. M. Higgins, eds. *The Philosophy of (Erotic) Love*. Lawrence, Kan: University Press of Kansas, 1991, s. 418.

8 Hejdánek, L., O lásce neboli Anti-Šimsa. 1952.

9 Šimsa, J., *O lásce a flirtu: tři stati*. Praha: Vydavatelské oddělení Ymky, 1948, s. 15.

10 Hejdánek, L., O lásce neboli Anti-Šimsa.

Mezi „laickou“ veřejností bývá zamilovanost běžně vnímána jako vstupní brána do lásky. Přesto, že je toto přesvědčení vžitě, kapitola o zamilovanosti v mé práci plní funkci pouhého doplnění kontextu. Zaměřuji se totiž na již existující svazek – tedy na lásku, která zamilovanost překonala, nebo se z ní postupně vyvinula. V práci se jedná o dynamiku již existujícího vztahu.

2. Well-being jako zásadní součást lásky

V naprosté většině anglicky psaných textů, které byly součástí mého bádání o lásce jako svazku, je v hojné míře zastoupeno slovo „well-being“. Toto slovo je spojeno s láskou k druhému a s propojením blaha milovaného a milujícího. Výraz je to v kontextu filosofie lásky zastoupený do takové míry, že se mi zdá nutné vyjádřit se k problematice jeho překladu. Well-being se do češtiny překládá jako „štěstí“, „blaho“, „dobrý život“, „blaženost“, a seznam by mohl pokračovat. Překlad takového slova je ale značně komplikovaný ještě rozvětvením významu, kdy se „well-being“ dělí na dva přístupy – hédonismus a eudaimonismus – které se liší při pohledu na lidskou přirozenost.

Hédonismus má co do činění s krátkodobými stavy a krátkozrakým potěšením. Jedná se o zaměření na štěstí v podobě fyzických předmětů a aktivit.¹¹ Na druhé straně eudaimonismus (vycházející z řeckého výrazu *eudaimonia*) tvrdí, že „well-being“ „není výsledkem nebo konečným stavem, ale spíše procesem naplňování ... pravé přirozenosti, tj. naplňováním svých ctnostných potenciálů a životem, který je člověku od přírody určen.“¹² Přisuzuje tedy lidské přirozenosti obsah a snaží se tento obsah odhalit a pochopit podmínky, které jej posilují nebo oslabují. Jedná se o dlouhodobý proces naplnění lidského potenciálu.

Zdá se mi, že pokud bychom mluvili o hédonismu, hodilo by se použít překlad štěstí, či osobní pohoda. Naopak eudaimonismus stojí na více vznešeném významu slova – blažený/zdařilý život, blaho, prospívání. Problémem je, že překlad jedním slovem je do značné míry nedostačující, protože neobsahuje celou škálu významu a zároveň je v něčem

11 Deci, E. L. and R. M. Ryan, Hedonia, eudaimonia, and well-being: an introduction. *Journal of Happiness Studies*, roč. 9, 2008, s. 1.

12 „... well-being is not so much an outcome or end state as it is a process of fulfilling or realizing one's daimon or true nature—that is, of fulfilling one's virtuous potentials and living as one was inherently intended to live.“ Tamtéž, s. 2.

zkreslený.¹³ Dalo by se ale říci, že se prožívání hédoné a eudaimonia navzájem překrývá a tudíž i překlad toho slova může nabýt několika významů.

Napříč texty použitými v této práci převládá význam ve stylu hédonismu, tedy nějakého krátkodobého, momentálního rozpoložení. Pro účely mé práce budu slovo „well-being“ překládat jako „blaho“, přestože jsem tuto variantu překladu výše přiřadila spíše k významu eudaimonia. Aby při překladu některých pasáží použité literatury nedocházelo k nesouladu s originálním zněním, je nutné užívat jednoslovný výraz. Za vhodný proto považuji výraz blaho, jehož význam v tomto kontextu chápu jako „být spokojen“.

¹³ Špínka, Š., Karfíková, L., Krása, O., et al., *Přístupy k etice I*. Praha: Filosofia, 2014, s. 16.

II. Problémy se svazkem spojené

1. Jiné emoce, stejná láska – kritika přesahu blaha

Otázka, která přirozeně vyvstává při zkoumání romantických vztahů, je, jak vlastně poznáme, že se jedná o romantickou lásku? Pod termín lásky je zahrnováno opravdu mnoho druhů nejen mezilidských vztahů: láska k vlastnímu dítěti, k Bohu, k domácímu mazlíčkovi, k partnerovi, a seznam by mohl pokračovat. Důležité rozlišení, které dělá Robert Nozick v *Love's Bond*, je ale v tom, že pokud se jedná opravdu o lásku (ne o přátelství, či pokrevní příbuzenství, jednostranný vztah k předmětu), vždy je zde parametr, který u jiných druhů vztahů nenajdeme – přesah blaha¹⁴ (či nepohody) milovaného do blaha (nepohody) milujícího.¹⁵ Příkladem může být reakce na to, když někomu, koho milujeme, zemře rodinný příslušník. Dá se předpokládat, že námi milovaná osoba upadne do zármutku. Naše reakce na cítění milovaného je to, co ukazuje, zda se jedná o lásku. Pokud nás smutek zasáhne také, i když ne v takové míře, o lásku se jedná. Nozick sice tvrdí, že je v lásce „... naše blaho do jakékoliv míry (ale stejným směrem) ovlivněno druhým“¹⁶ (tedy, že když je jeden smutný, druhý je smutný, když spokojený, tak spokojený), neanalyzuje však dostatečně, co je tímto ovlivněním míněno a ponechává nezodpovězené dvě důležité otázky:

1. Je opravdu nutné, aby byl jeden zasažen stejnou emocí jako druhý, aby se jednalo o lásku?
2. Je přesah blaha způsoben situací, nebo emocí osoby, která v dané situaci je?

1. Příklad ukážu na milujícím vztahu matky a dítěte (neboť primární Nozickovo tvrzení je o tom, že výše zmíněný přesah blaha jednoho do blaha druhého je důkazem všech lásek, ne jen těch ve svazku).¹⁷ Dítě nakreslí obrázek, na kterém tvrdě pracovalo, ale jako perfekcionista není s výsledkem spokojeno a cítí se neúspěšně. Bude se však jeho láskyplná matka cítit stejně? Zprv se rozhodně nedá čekat pocit méněcennosti, v potaz by se dala vzít možná lítost, ale u matky se dá předpokládat spíše nadšení z díla (ať už skryté, nebo zjevné), které její dítě vytvořilo, a to bez ohledu na to, že z něho potomek není nadšen. V tuto chvíli se tedy nedá říci, že situace působí na matčino blaho stejně jako na blaho dítěte. Matka je z obrázku, který nakreslil její potomek, nadšena a může na ni působit zároveň emoce jejího dítěte. To

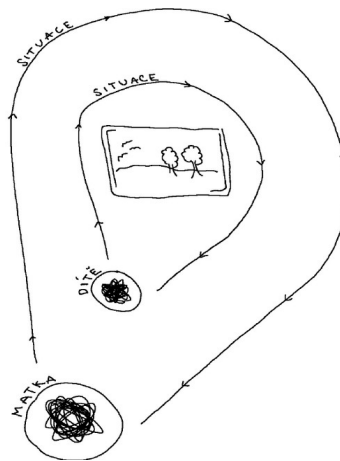
14 V originálním textu je použito slovo „well-being“.

15 Nozick, R., *Love's Bond*, s. 417.

16 „*Love in some amount is present when your well-being is affected to whatever extent (but in the same direction) by another's.*“ Tamtéž.

17 Tamtéž.

stejně dítě je se svým výtvořem nespokojeno, ale v prvotní chvíli není ovlivněno emocemi matky. Emoce se tedy nutně nezrcadí a ani nejsou podobného rázu. Oba se vztahují ke stejné situaci (nakreslený obrázek), avšak ne k téže emoci (nadšení vs. zklamání) a když se podíváme dostatečně zblízka, ani situace to není stejná. Širší kontext nám umožní zjistit, proč dochází k odlišnosti emocí. Dítě vidí svůj obrázek jako nepovedený, protože jediné, na co se zaměřuje je to, co nakreslilo a to je taky jeho cíl, kam soustředí emoce. Matka má ale zorné pole širší. Samotný obrázek ji tolik nezajímá, jde totiž i o to, že ho vytvořilo její dítě, ke kterému chová silnou citovou vazbu, a tak je tím její vnímání zásadně ovlivněno. Možná její potomek učinil velký pokrok, ví, že takto vypadá kresba, v níž se postupuje k vyššímu umění atp. Matka vidí v popředí své dítě a obrázek má význam jen díky tomu, že je výtvořem právě jejího dítěte. Vnímání situace je strukturálně odlišné – oba hledí na stejný obrázek, ale vztahují se k němu skrze jiný rámec, a tak je přirozené, že se emoce liší (viz Obrázek 1). Takový příklad naznačuje, že ani v láskyplném vztahu není samozřejmostí shoda blaha jednoho s blahem druhého *ve stejném směru*. Přesto nepochybuji, že zde láska přítomna je. Její projev však není v symetrii emocí, nýbrž v komplexním chápání dítěte i situace, ve které se nachází.

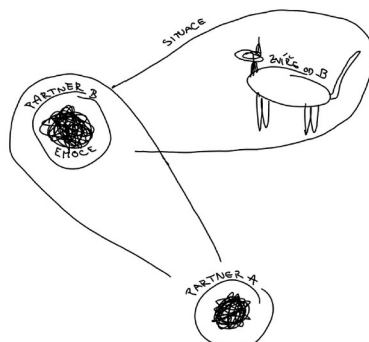


Obrázek 1: Pro oba zdánlivě stejná situace

Abych se pokusila naplnit Nozickovu tezi o směřování blaha stejným směrem, zkusím stejný test aplikovat na romantický svazek. Mohli bychom očekávat, že u romantické lásky tomu bude jinak, že láska páru závisí na vzájemném dobrovolném výběru (který dítě vůči matce nemá) a také u svazku zpravidla nevzniká taková věková propast. Je pravda, že romantický

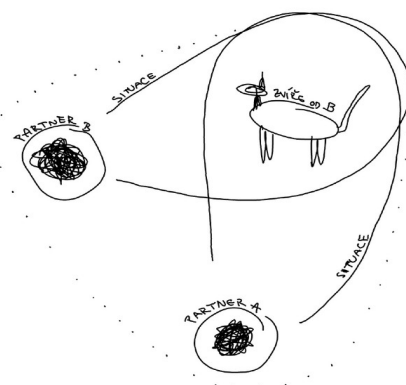
vztah muž/žena – žena/muž má vskutku jiný charakter než láska k rodinnému příslušníkovi (dítě – matka/otec), přesto se mi ale zdá, že to nezajišťuje chování, které Nozick považuje za ukazatel lásky. I v partnerském vztahu může ke sdílení situace vedoucímu k rozdílným pocitům snadno dojít. Představme si třeba situaci, kdy partnerka dostane skvělou pracovní nabídku v jiném městě. Ona je z takové příležitosti nadšená, neboť v ní vidí kariérní růst, který si vysnila. Partner se cítí být ohrožen, protože má svou práci a život již pevně daný ve městě, ve kterém společně žijí. Ačkoliv spolu sdílejí vztah a prostor, nesdílejí emoční význam dané události. To, co jeden vnímá jako skvělou příležitost, druhý zakouší jako ohrožení vztahu a zázemí. Je zde stejný problém, jako byl zjevný u předešlého příkladu, i zde se ve skutečnosti nejedná o stejnou situaci. Není to tak, že by oba dostali pracovní příležitost, dostala ji partnerka a partner se musí přizpůsobit, musí to zpracovat. Není schopen bezhlavě cítit nadšení jen na základě toho, že má nadšenou partnerku. Zde se ukazuje, že se v páru emoce liší, a to dokonce markantně, přesto tím automaticky nepředpokládám, že to je znakem toho, že v tomto páru není přítomna láska. Rozdílnost emocí nevzniká nedostatkem lásky, ale rozdílností perspektiv.

2. Nozick tvrdí, že je blaho jednoho ovlivněno změnou blaha druhého – tedy že jeden cítí něco, protože to cítí partner. Co když ale partner cítí něco podobného ne kvůli němu, ale kvůli samotné situaci? Jenže to, o čem Nozick mluví, je, že emoce (pocity) se do nějaké míry změní kvůli změně blaha druhého, tedy že je to závislé na tom, co partner cítí, ne na tom, co za situaci tento pocit vyvolalo. To by v mnoha případech hraničilo až s morální nepřipustností. Bez příkladu to lze pouze těžko dokázat. Můžeme použít modelovou situaci, ve které milovaný přijde o svého psa. Je to rána do blaha partnera, o tom není vůbec pochyb. Na základě toho by Nozick řekl, že zármutek milujícího by měl plynout ze zármutku milovaného (viz Obrázek 2). V první chvíli to nezní jako něco nemorálního. Když to ale přeformuluji takto: „Mému partnerovi zemřel pes, partner je z toho emočně zlomený, budu tedy nějakou formu zármutku cítit také (bez ohledu na to, jak se doopravdy cítím),“ už to tak normálně nezní. Takové jednání by rozhodně nebylo projevem lásky, možná tak bezmyslenkovitého napodobování chování. Chybějící reflexe vůči nastalé situaci (a pouhé bezhlavé zrcadlení partnerových pocitů) není to, co dělá lásku láskou. Jenže takhle by to vypadalo, kdybychom se v lásce chovali podle Nozickova „naše blaho je do jakékoliv míry (ale stejným směrem) ovlivněno blahem druhého.“



Obrázek 2: Nozickova teze o projevu stejných emocí jednoho na základě emocí druhého

Dá se ale mnohem více předpokládat, že by se milující vztahoval také přímo k situaci (a ne výhradně k partnerovým pocitům). Ve skutečnosti by milující truchlil, protože se psem také žil, nebo s ním byl často v kontaktu. Situace by se milujícího dotýkala sama o sobě (viz Obrázek 3). Emoce milujícího by tedy nevycházely jen ze sdílení partnerova pocitu (byť nějakou roli hrát může), ale z autentického vztahu ke ztrátě. Přesah blaha k milujícímu je tedy zjevně způsoben situací, ve které se společně s milovaným nachází, spíše než emocí milovaného, který v dané situaci je.



Obrázek 3: Pravděpodobné vyvinutí okolností, kdy se milující vztahuje primárně k situaci a ne k emocí milovaného

První příklad jsem ukázala na vztahu rodiče s dítětem, kde jsem dávala rozdílnost emocí za vinu tomu, že takový vztah není formován výběrem (a také tomu, že je pro rodiče těžké se odpoutat od toho, kdo obrázek vytvořil a že k němu chovají nějakou citovou vazbu). Problém s odlišnými emocemi jsem přisuzovala tomu, že není jednoduché s dětmi dojít k vzájemnému pochopení, když jsou v jiném vývojovém stádiu než rodič. Bylo zde mnoho proměnných, a tak se zdálo být jasné, že nemohu dojít k Nozickem stanovenému parametru (byť to tedy znamená, že jeho tvrzení o přesahu blaha, které se mělo vztahovat na všechny lásky, není aplikovatelné na její každý druh).

Abych zvýšila šanci, že se konečně podaří dokázat Nozickovu teorii, vybrala jsem pro další příklad vztah partnerský. V něm se eliminuje riziko toho, že by jeden druhému „neseděl“ – oba měli možnost si vybrat, s kým budou život sdílet. Dokonce by zde měla být vynechána i překážka přehnané citové vazby. Přesto se mi ve výše uvedené situaci nepovedlo ukázat, že Nozickovo „ovlivnění blaha druhým“ je validním argumentem pro označení vztahu „láskou“. Už ne proto, že by se mi nepodařilo naplnit Nozickovu tezi, ale proto, že v takovém kontextu nedává smysl. Pokud by milující truchlil pouze proto, že to tak cítí partner – bez ohledu na situaci samotnou – působilo by to až mechanicky a neupřímně.

V obou případech – mezi matkou a dítětem i partnery nelze tvrdit, že se emoce zrcadlí vždy stejným směrem, ani že se pokaždé vztahují k pocitům druhého. To mne vede k závěru, že je pro lidi nepřirozené se vztahovat čistě k pocitům druhých a tím si nechat „vyvolat“ stejnou/podobnou emoci bez ohledu na to, v jaké situaci se nacházejí. Láska milujícího se neprojevuje v bezhlavém přebírání emocí, ale v citlivém vztahu ke skutečnosti, která milovaného zasahuje. Nozickova teze je tedy zjednodušená a nezohledňuje komplexnost lásky.

2. Důležitost milujícího v *my*

2.1 Problematika ztotožňování

Jedním z určujících prvků lásky jako svazku podle Delaneyho je touha po vytvoření hlubokého duševního i tělesného propojení mezi partnery. Vzhledem k tomu, že se tato touha vyznačuje několika rysy, nabízí se určit ústřední - chtění po ztotožňování se s druhým - brát jeho potřeby a zájmy (dále v práci budou často zahrnuty pod jedním slovem „aktivity“) za vlastní a přát si, aby protějšek činil to samé.¹⁸ Toto tvrzení považuji za poměrně nesporné, neboť jsem přesvědčena o tom, že osoby, které nemají snahu proniknout mezi naše zájmy a pochopit naše záliby a *my* necítíme potřebu dělat to samé vůči nim, nejsou osobou nám blízkou natolik, abychom ji nazývali partnerem (v romantickém slova smyslu).

Jak se dá u spousty párů¹⁹ předpokládat, mít soubor potřeb a zájmů totožný s druhou osobou není všední záležitostí (a je to rozhodně dobře), což samo o sobě znamená, že je třeba jít si v romantickém vztahu naproti – milovaný chce po partnerovi, aby si jeho hodnoty vzal za vlastní, a to i přesto, že mohou být nevšedního rázu. Například zájmem milovaného je napsat kvalitní bakalářskou práci a po milujícím žádá, aby jeho zájem přijal za svůj²⁰ (a to i přesto, že milující nikdy nestudoval vysokou školu, a tak s psaním akademických textů nemá žádné zkušenosti). Jak ale sám Delaney zdůrazňuje, nejedná se o to, aby druhá osoba měla totožné záliby.²¹ „Takový požadavek se jeví jako přílišný a nedostatečný zároveň. Přílišný, protože běžně nepožaduješ, aby tvá láska měla tyto zájmy, když jsou takového druhu. A nedostatečný, protože to, že *ona*²² bude mít stejné zájmy jako ty, ještě dostatečně neodráží tvé přání, aby tvé zájmy začlenila mezi svůj soubor cílů/potřeb.“²³ To v širším slova smyslu znamená, že milovaný nechce, aby milující hodnoty pouze přijal za své, neboť by to pravděpodobně

18 Delaney, N., *Romantic Love and Loving Commitment*, s. 340.

19 Ke slovu „pár“ v mé práci referuji ve smyslu (romantického) vztahu dvou lidí.

20 Nemyslím přivlastnění ve stylu psaní bakalářské práce také, nebo získání vysokoškolského vzdělání. V tomto pojetí jde pouze o to, aby milující považoval úspěchy milovaného za vnitřně hodnotné a nezávislé na tom, jaký vliv mají na blaho milujícího.

21 Tamtéž.

22 „Her“ Delaney používá pro odlišení od druhé osoby (většinou od „he“) – cílem jeho práce ale je, aby byl romantický ideál neutrální s ohledem na sexuální orientaci (taková láska není pouze pro heterosexuální páry) – v práci budu pracovat s genderově rozlišenými slovy pouze v případech, kde se budu snažit rozdělit popis rolí dvou osob a snížit tak komplikovanost textu. Ideál ale počítá s jakýmikoliv dvěma lidmi v romantickém svazku a to bez ohledu na pohlaví či gender.

23 „As it stands this seems at once too much to ask for and too little. Too much in that you don't usually insist (or even wish) that your lover should come to have your interests when they're of this sort. Too little in that her simply coming to have the same type of interests that you do doesn't adequately reflect your desire that she incorporate your interests into her motivational set.“ Tamtéž, s. 340.

vyústilo v přijetí pro vlastní prospěch, což není žádoucí. Touha po přijetí cílů jednoho druhým spočívá v tom, že milovaný touží po tom, aby jeho zájmy milující ocenil bez toho, aby si je přivlastnil (vykonával je). Pokud bychom situaci vykreslili na výše zmíněném příkladu, mohlo by to vypadat takto: zájem o bakalářskou práci milovaného si převezme i milující a začne ji psát, (výše je zmíněno, že milující nemá vysokou školu a nikdy žádné komplexnější texty nepsal), procesem psaní práce bude pohlcen, neboť ho k takovému rozhodnutí nejspíše dovedlo přesvědčení, že by pro něho bylo lepší, aby studoval vysokou školu a stal se tak „chytřejším“. Již nejde o to, že milovaný píše bakalářskou práci, ale o to že ji píše milující, protože si tuto aktivitu přivlastnil – milující špatně pochopil touhu milovaného po tom, aby jeho zájmy byly přijaty mezi soubor potřeb milujícího.

Špatné uchopení takového požadavku se může rozvinout do znehodnocení ústředních kvalit v zájmech milovaného, které dělají jeho aktivity *jeho* aktivitami. Je třeba, aby kvality, které dělají zájmy milovaného výjimečnými, nebyly protějškem z těchto zájmů vyjmuty.²⁴ Pokud je pro milovaného součástí zájmu o psaní bakalářské práce touha po výzvě a detailní pochopení a rozebrání spletitějších otázek a partner toto pochopení nesdílí, neboť (jak je již zmíněno) s tím nemá vůbec žádné zkušenosti, může se stát, že partnerovi bude snažení jeho protějšku připadat směšné, a tak ho bude degradovat. Takové jednání však do svazku nepatří, a to bez ohledu na to, jestli jeden má pro aktivity druhého odborné znalosti nebo ne. To, že milující nezažil studium na vysoké škole, není argument pro degradaci s tím spojeného zájmu milovaného. Nejde o to něčemu odborně rozumět nebo to vykonávat spolu s milovaným pro to, aby vzniklo chtěné ztotožnění. Je třeba pouze aktivní zájem o danou aktivitu a bránit ji seriózním způsobem jako součást milovaného. Takového ztotožnění s bakalářskou prací je schopen i milující jakožto například vyučený automechanik.

2.2 Ocenění bez přivlastnění

Mezitím, co v předešlém odstavci se jednalo o problematiku touhy po splnutí milujícího se zájmy milovaného, v tomto odstavci se budu věnovat napětí, které vzniká při touze milovaného po ocenění bez přivlastnění, tedy když milovaný po partnerovi chce, aby jeho úsilí oceňoval, ale pouze pro *jeho* vlastní účely. To v praxi znamená, že milovaný po partnerovi chce, aby z jeho strany byl úspěch milovaného (třeba právě zmiňovaná bakalářská

²⁴ Tamtéž, s. 341.

práce) chápán jako k němu patřící niterná (neodmyslitelná) hodnota, oproštěná od všech možných účinků na milujícího samotného.²⁵ Což pouze znamená, že milovaný chce, aby to, co dělá, bylo milujícím podpořeno čistě proto, že je to hodnotné pro *něho* a ne proto, že by to mohlo přinést něco milujícímu.

Zde se podle Delaneyho jedná ovšem o něco snadno proveditelného ve vztahu mezi přáteli, ale jen stěží lze ve vztahu, který on líčí, udělat z jednoho v páru pouhého fanouška přihlížejícího úspěchům toho druhého. Býti divákem je podle něho nevhodné vzhledem k tomu, že tento ideál je o psychologicky důvěrném propojení svazku, které tedy vyžaduje, aby se oba v páru snažili o jeho utvoření. Autor zde také odkazuje do poznámky, kde vyjadřuje, že model, ve kterém jeden figuruje jako divák, je vhodný do vztahu mezi rodičem a dítětem²⁶, s čímž nesouhlasím. Neboť i zde se dá předpokládat, že rodič přirozeně těží ze spokojenosti a úspěchů svého vlastního potomka, na kterém mu bytostně záleží. Stejně tak v opačném případě dítě dělá mnoho úkonů s cílem upoutat pozornost nebo naplnit představy rodiče. Jako například v případě autoritářského přístupu výchovy, při kterém rodič dítěti snadno odebere schopnost se rozhodnout na základě vlastního přesvědčení.²⁷ V takovém případě rodič rozhodně nefiguruje jako divák, ale spíše jako loutkovodič tahající za nitky dítěte.

Pokud se však ještě vrátím do dynamiky romantického páru, Delaney tvrdí, že ocenění bez přivlastnění nefunguje, neboť by jeden z partnerů musel pouze přihlížet a to se neshoduje s ideálem lásky. Já si ale stojím za tím, že když toto „ocenění bez přivlastnění“ bude správně uchopeno a naplněno, vytěží z něho i zprvu nezainteresovaný partner. Neboť jsem přesvědčena o tom, že ke spokojenému a fungujícímu páru je třeba, aby obě figurující osoby byly naplněny, aby jim bylo umožněno dosahovat svých cílů a aby tyto potřeby byly doceněny i ze strany partnera. Ve chvíli, kdy k docenění dojde, se milujícímu za odměnu dostane stabilního a cílevědomého milovaného, se kterým je bytí ve vztahu pravděpodobně o dost větším potěšením než s osobou, která strádá po pochopení a uskutečňování jejich vlastních potřeb.

25 Tamtéž.

26 Tamtéž, s. 354.

27 Chen, Y., The Psychological Impact of Authoritarian Parenting on Children and the Youth. In: *Proceedings of the 2022 2nd International Conference on Modern Educational Technology and Social Sciences (ICMETSS 2022)*. 2022, [online, cit. 9. 3. 2024].

Výše jsem probrala jak nutné je, aby potřeby a zájmy milovaného byly partnerem správně chápány a aby rozuměl tomu, proč jsou pro milovaného bytostně důležité (a že pouhé porozumění samotné zároveň přispívá k jeho blahu). V této části práce si dovoluji upozornit na to, že na základě potřeb a zájmů si milovaný utváří představu o něm samotným a vzhledem k tomu, jak jsou pro něho důležité, je pro něho ústřední snahou, aby jeho vlastní vztah k nim (jeho zájmům) nebyl nijak snižován či ohrožován.²⁸ V žádném případě nestojí o vykořisťování jeho zájmů či dokonce o jejich nahrazování jinými – jak tomu může často být v případě vztahů, kde je jeden z páru ovlivněn předešlými generacemi jeho rodu, a tak degraduje zvyky a způsoby chování druhého, neboť nejsou v souladu s dominantním příběhem milujícího²⁹. Jako příklad mohu zmínit příběh ženy, pro kterou je velkým zájmem veganství, zastává názor, že není naším právem brát život ostatním živočichům a z tohoto důvodu nekonzumuje živočišné produkty. Její partner je kulturista a byl vychován v rodině, kde se razí tvrzení, že maso a mléko jsou naprosto nezbytné k tvorbě svalů. Pokud žena uvaří ke společnému obědu guláš z hub a luštěnin namísto z hovězího masa a muž bez pochopení jejich vnitřních hodnot agresivně jídlo odmítne s komentářem, že takové nevyživné jídlo jíst nebude a že živočišné produkty se rostlinnými alternativami nahradit nedají, je omezen svým dominantním příběhem a ukazuje tím své nepochopení vůči své partnerce, pro kterou jsou práva zvířat centrálním zájmem. Ve svém omezeném a nechápavém přístupu devalvuje jí vybudovaný a pro ni tak důležitý životní postoj.

Může se zdát, že si Delaney protiřečí. V předešlých odstavcích jsem se zabývala problematikou touhy po ztotožňování se se zájmy druhého, dále následovala část/kapitola, kde jsem otevřela téma popisující touhu po opaku – po ocenění bez přivlastnění. Na jedné straně tedy stojí touha po tom, aby se partner ztotožňoval se zájmy milovaného a na straně druhé, aby je ocenil, ale nebral si je za své. Delaney se tu nesnaží tvrdit, že by „touha po upevnění a ztotožnění na jedné straně (což jsou koneckonců pouhé znaky hlubokého psychologického splynutí, o které v milostné lásce jde) a touha si zachovat celistvost osobních hranic na straně druhé, byly beznadějně neslučitelné.“³⁰ Jeho cílem je spíše dokázat, že vytvořit a spoluutvářet svazek *my*, který se vyznačuje právě zmíněnou psychologickou a i fyzickou intimitou, je

28 Delaney, N., *Romantic Love and Loving Commitment*, s. 341.

29 Trapková, L., Chvála, V., *Rodinná terapie psychosomatických poruch: rodina jako sociální děloha*. 3. vyd. Praha: Portál, 2017., s. 84.

30 „It's not as if your wishes for consolidation and identification on the one hand, which are after all simply aspects of the profound psychological merging sought after in romance, and the desire to preserve the integrity of your personal boundaries on the other, are hopelessly irreconcilable aims.“ Delaney, N., *Romantic Love and Loving Commitment*, s. 341.

záležitost velmi křehká avšak vyvážená. Pokud má být vztah naplňující, měl by obsahovat obojí – jednotnost svazku a samostatnost jedince. V případě, kdy milující zvládá být ve spojení s blahem milovaného a stejně tak dobře oceňovat jeho osobitost, jedná se o stav, o který se v ideálu romantické lásky usiluje. Je potřeba zdůraznit, že k tomuto křehkému stavu se každý vztah dopracuje odlišnou cestou, neboť každý člověk je natolik specifický, že se nedá předpokládat vytvoření univerzálního návodu na to, jak tohoto cíle dosáhnout.

3. Důležitost milovaného v *my*

3.1. Nerovnováha vztahové angažovanosti – „free-riding“

Ocenění bez přivlastnění, problém ztotožňování milujícího se zájmy milovaného, degradování jeho zájmů, to vše doposud probrané se soustřeďuje na to, jak milovaný chce, aby ho jeho partner vnímal a jakým způsobem k němu ve vztahu stojí. Stejně tak je ale důležité, jak chce milovaný vnímat ve vztahu k aktivitám milujícího sám sebe. Delaney upozorňuje, že součástí touhy po utvoření *my* je „brání sebe sama jako důležitého přispěvatele blaha ... hrajícího významnou podpůrnou roli v realizaci alespoň některých zájmů druhého.“³¹ Tím autor upozorňuje, že se ve vztahu nejedná pouze o jednostrannou záležitost, kdy je důležité pouze to, jakými možnými způsoby se k milovanému partner chová a jak k němu přistupuje. Naopak, stejně tak je důležité postavení milovaného, k zájmům milujícího, a to, jak tuto pozici vnímá. Dá se předpokládat, že ani milující nechce v partnerovi mít někoho, kdo při své snaze podpořit jeho zájmy zajde za hranu a přiblíží se k vykořisťování namísto pouhého oceňování a podporování jeho aktivit.

Stejně tak jako milovaný nechce od milujícího přílišnou zainteresovanost v jeho aktivitách, je zřejmé, že by z jeho strany neocenil ani přílišnou laxnost. Tento druhý problém, kdy milující zastupuje vyšší funkci ve vývoji milovaného, než je milovaného vnímaná funkce ve vývoji partnera, je Delaneyem nazýván „free-riding“³². Pro upřesnění to znamená, že pokud jeden z páru provozuje tento „free-riding“, jeho účast na osobním růstu a emoční podpoře partnera je zanedbatelná oproti tomu, jak se tento partner podílí na jeho růstu a jak při něm stojí. To je však nepřijatelné již z principu. Pokud to, co jsme výše probrali (o tom, jak milovaný chce,

31 „... you want to think of yourself ... as playing an important supporting role in the other's advancement of at least some of her interests.“ Tamtéž, s. 342.

32 Možný překlad slova „free-riding“ je „volná jízda“, termín se mi ale nezdá příliš vystihující, proto zůstanu u původního anglického slova.

aby k němu milující přistupoval), je to, po čem ve vztahu touží milovaný, stejně tak po tom touží i milující a milovaný by mu to při „free-ridingu“ upřel. Mezi pečujícím partnerem a neopětujícím protějškem by tak snadno mohla vzniknout propast tvořená odporem, namísto propojení z důvěry a náklonnosti.

Delaney tvrdí, že tento „free-riding“ vykazuje podobu zájmu o druhé odpovídající neosobním vztahům jako mezi zaměstnancem a jeho vedením, či studentem a vyučujícím.³³ Zde jsou jak nadřizený tak vyučující přirozeně v pozici, kdy se zajímají o své „níže postavené“ protějšky, kdy chtějí, aby se jim dařilo (v pracovním a studijním slova smyslu). Delaney více nerozvíjí, jaký je ten důvod, který podle něho přirozeně vede zaměstnavatele a vyučujícího k zájmu o jejich protějšky. Jak se zdá, důvody mohou mít alespoň dvě podoby. První je, že je to způsobeno pozicemi, které zastávají, spíše než skutečnou touhou po podpoře druhého. Cílem vedení firmy je v takovém případě za pomoci svých zaměstnanců uspokojit požadavky zákazníka, což je možné pouze pokud zaměstnanci odvádějí kvalitní práci. Tu budou odvádět ale pouze tehdy, jestliže jsou dostatečně podporováni a motivováni ze strany vedení. Obdobné by platilo ve vztahu studenta s vyučujícím.

Druhou variantou je, že je jejich konání motivováno touhou po užitku či pomoci druhým. V takovém případě by jak zaměstnavatel tak zaměstnanec odváděli kvalitní práci (uspokojování požadavků zákazníka a tvorba kvalitních produktů/služeb v zájmu obecné spokojenosti), protože by chtěli upřímně potěšit zákazníky, nebo prospět svou nabídkou společnosti. Vyučujícího by pak hnál zájem o studentův růst ve vzdělávání.

Jak je vidět, důvody zájmu v neosobních vztazích mohou být buď pouze pragmatické a nebo naopak nesobecké a dobrotivé. I přesto, že by však byly konány z toho nejlepšího úmyslu, chybí jim základní vlastnost, kterou se vyznačuje romantický vztah – vzájemnost. U neosobních vztahů se jedná nejenže o distancovaný a tedy povrchní vztah, ale i o výrazně jednostrannou podporu, která je v takových případech naprosto přirozená a neočekává se od takového vztahu nic jiného, „free-riding“ tedy není pro takové vztahy nic neobvyklého ani špatného. Na druhou stranu pro vztah romantický je tato jednostrannost nepřirozená a dokonce škodlivá. Když jeden z páru zastává podpůrný avšak pouze povrchní a ne příliš emocionálně rozvinutý vztah k tomu druhému, chybí zde emoční hloubka – psychické propojení, které je romantické lásce vlastní.

33 Tamtéž, s. 342.

Po čtení předešlých odstavců přirozeně vyvstává otázka, zda vůbec existuje ideální míra podpory, která by odpovídala ideálu romantické lásky. Na jedné straně stojí extrémní zainteresovanost, která by mohla vyústit v přivlastnění. Pokud například partner zbožňuje plavání, milující začne plavat také, budou plavat spolu, milující si na to výhradně z toho důvodu pořídí vybavení, naučí se pokročilejší metody, bude milovaného doprovázet na všechny závody a tréninky, sledovat veškeré dění okolo tohoto sportu, od trendů po mezinárodní soutěže. I když původní motivací milujícího je snaha podpořit partnerův zájem a dávat najevo, jak moc mu na partnerovi záleží, výsledek se může zdát opačný – milovaný může nabýt dojmu, že mu byl jeho zájem převzat.

Na opačném pólu stojí naopak povrchní podpora, minimální zájem. Milující přeje milovanému, aby se mu v plavání dařilo, ale aktivit se přímo neúčastní, plavat s ním nechodí, protože ho to nebaví, takže zůstává distancován od bazénu, vybavení, závodů, trendů. Milující čerpá z blízkosti druhého, ale sám do vztahu tolik angažovanosti nevkládá. Taková forma podpory by dle definice zase hraničila s „free-ridingem“

Obě varianty – extrémní i povrchní zájem – představují nevyváženou formu podpory a míjejí se tak s ideálem romantické lásky. Podle Delaneyho tento ideál nespočívá ani v přivlastnění, ani v přihlížení, ale v hledání rovnováhy mezi těmito dvěma. Mohli bychom samozřejmě namítnout, že každý vztah je jedinečný a tak nelze najít univerzální míru podpory. To je vsutku pravda, ale i přesto má smysl si tuto otázku klást. Svazek *my* není o tom, aby každý, kdo se v něm nachází postupoval podle předem stanoveného návodu. Jde o vzájemné úsilí a porozumění. Pro pár je otázka rovnováhy klíčová a to právě proto, že k ní není univerzální klíč.

V kontextu rovnováhy se vrátím k problému „free-ridingu“. Delaney si pokládá zásadní otázku – proč je pro milovaného tak důležité, aby se *on* ztotožňoval se zájmy a hodnotami milujícího a ne pouze, aby se milující ztotožňoval s těmi toho milovaného? Odpověď lze z autorovy práce stěží získat. Poukazuje ale na souvislost mezi potřebou ztotožnění a hodnotou daného typu důvěry – nestačí pouze to, aby partneři důvěřovali jeden druhému, spíše si obě strany přejí, aby jim bylo důvěřováno.³⁴ Toto připodobnění potřeby ztotožňování k potřebě důvěry se mi však nezdá být natolik jasné, nakolik ho autor jasným prezentuje. Jednou z

³⁴ „Why is it so important to do the identifying rather than merely to be identified with?... lovers want to be able to trust one another; rather, ... each party strongly desires to be trusted as well.“ Delaney, N., *Romantic Love and Loving Commitment*, s. 342.

nedořešených situací se v problému „free-ridingu“ jeví výhradní zaměření se na pocity „free-ridera“³⁵ a nedostatečné zabývání se dopady této nerovnováhy na plně investujícího milujícího. Autor uznává, že „free-riding“ je do jisté míry projevem nedostatečného propojení, nezkoumá již však pocity, které nevyhnutelně propukají u partnera, který se na druhé straně vztahu aktivně angažuje. Jen stěží se dá předpokládat, že ho nerovnováha nechá zcela klidným. To, že se o jeho aktivity milovaný ani zdaleka nezajímá natolik, nakolik to dělá milující sám, nemůže zůstat dlouho bez povšimnutí a už vůbec ne bez újmy. Aktivní partner, investující energii, se může na základě této nerovnováhy cítit využit, zanedbán či zrazen a pravděpodobně si pokládá otázku, zda je jeho jednání oceněno a zda bude vůbec někdy opětováno. Po čase se dá očekávat, že participující partner dojde do bodu, kdy se bude cítit na vztah sám.

Dle mého je autorovo opomenutí prožitků investujícího oslabením diskuze, neboť je v problému ignorována tak klíčová dynamika vztahu. Obzvláště zásadní chybou mi to přijde proto, že o pár řádků níže se Delaney pouští do tématu důvěry, byť poměrně stručně, a zdůrazňuje důležitost vzájemnosti – „nestačí pouze to, aby důvěřovali jeden druhému, spíše si obě strany přejí, aby jim bylo důvěřováno.“³⁶ Tento apel k vztahové vzájemnosti a aktivitě chybí u problematiky „free-ridingu“. Přirozená dynamika vztahu umožňuje občasné vychýlení, kdy se jeden stává „free-riderem“ a druhý pečujícím, je ale důležité, že to není základ jejich lásky. Kdyby ano, už bychom nemluvili o lásce jako *svazku*, ale o lásce jako *velké péči*. Láska jako velká péče (v originále *Robust Concern*) chápe lásku k druhému jako starost milujícího o milovaného kvůli němu samotnému. Nechápe ji jako utvoření *my*, nejedná se v jejím případě o svazek složený z vyváženého a vzájemného přičinění, ale jako nezištný zájem o druhého právě kvůli němu.³⁷

K důležitosti oboustranného ztotožňování se milovaného se zájmy milujícího přidává Delaney ještě jeden prvek – potřebu milovaného, aby mu ze strany partnera bylo důvěřováno (spíše než aby věřil on sám).³⁸ Propojení tématu důvěry a ztotožňování se mi jeví jako výborný

35 „free-rider“ – osoba v romantickém vztahu, zanedbatelně se účastní na osobním růstu a emoční podpoře svého partnera.

36 „The importance of identifying with your lover rather than merely being identified with by her is closely bound up with the importance of being trusted rather than merely being able to trust.“ Tamtéž, s. 342.

37 „In conceiving of my love for you as constituted by my concern for you for your sake, the robust concern view rejects the idea, central to the union view, that love is to be understood in terms of the (literal or metaphorical) creation of a we: I am the one who has this concern for you, though it is nonetheless disinterested and so not egoistic insofar as it is for your sake rather than for my own.“ Helm, Bennett, "Love", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2021 Edition), Edward N. Zalta (ed.).

38 Delaney, N., *Romantic Love and Loving Commitment*, s. 342.

nápad, ovšem v tuhle chvíli Delaneym nedořešeným. Pokud je důvěra tak zásadní pro romantický ideál (a já věřím, že je), potom mi u autora chybí prozkoumání, jak „free-riding“ tuto důvěru ovlivňuje, a jsem přesvědčena, že ovlivňuje výrazným způsobem.

Téma si zaslouží bližší pozornost, protože Delaney ho podle mě dostatečně nerozvíjí. Důvěra stojí na vzájemném úsilí obou partnerů a buduje se postupem času, tak, jak se vztah vyvíjí, nemluvě o tom, že důvěra v partnera může být zásadně ovlivněna již od počátku vztahu třeba kvůli předešlými romantickým vztahům, ve kterých se možnost důvěry mohla zásadně proměňovat (pokud jeden do nového vztahu přichází po tom, co v předešlém zažil nevěru, vybudování důvěry mu bude trvat poněkud déle, než kdyby odešel z předešlého vztahu z vlastního přesvědčení a bez přímého zranění jeho důvěry). Ještě se může zdát, že přeci ztotožňováním se milujícího se zájmy milovaného buduje jeho důvěru v něho a tedy, že spolu tato dvě témata souvisí přesně tak, jak je autor prezentuje. Nesmíme ale zapomínat, že pro Delaneyho neztotožňování se, nebo-li „free-riding“, není problematický z hlediska toho, že může ranit milujícího – a narušit tak *jeho* důvěru v milovaného, ale z pohledu toho, že je pro *milovaného* nějakým způsobem v romantickém vztahu nedostatečné se na zájmech milujícího nepodílet. Jedná se o poměrně sobecký pohled milovaného, který se cítí špatně, protože neopětuje zájem o aktivity milujícího podobným způsobem.

Na druhou stranu, stejně tak jak se může zdát sobeckým, dá se uchopit jako pochopitelný problém. Pokud je ze strany milovaného přítomno vědomí, že není plnohodnotným společníkem, může to přinášet tíhu v podobě nespokojenosti se sebou samým. Někaký typ nespokojenosti (obzvláště nechronický – výkyv nálady, atp.) může být dokonce milujícím v milovaném napraven díky psychickému splynutí, které v ideálním případě vzniká. Avšak taková situace, kdy se milovaný cítí být ve vztahu nedostatečným, nemůže být milujícím zachráněn. Respektive, nemůže být zachráněn standardním způsobem, který se dá očekávat (jako například v případě krátkodobě sníženého sebevědomí, kdy je zpravidla žádoucí větší náklonnost, péče a obecně časová investice ze strany milujícího). Zdá se mi, že se nabízí pouze varianta, ve které by musel milující snížit svůj vlastní zájem o zájmy milovaného. To by sice, jak se zdá, mohlo vyřešit nespokojenost milovaného se sebou samým, neboť by to snížilo a tedy přiblížilo zainteresovanost milujícího blíže k zainteresovanosti milovaného, ale zase by to vztah ohrožovalo z jiného místa – nespokojeností milovaného s množstvím zájmu od milujícího. Tedy pocít milovaného, že se o něho partner dostatečně nezajímá a že není

milován natolik, nakolik by si přál. To však pořád řeší pouze dopady na milovaného – jak to ale z opačné strany vnímá milující?

Důvěra nemůže být vzájemná, pokud se oba dobrovolně na ztotožňování do nějaké míry nepodílí rovným dílem, což se ve „free-ridingu“ neděje. Pokud zájmy milujícího nejsou dostatečně zahrnuty v životě milovaného (zde je třeba podotknout, že pokud by se zájmy pouze milujícímu *nezdály* být dostatečně zahrnuty, řešení by bylo odlišné), vzniká mezi milujícím a milovaným propast. Propast tvořena nedostatečnou péčí. Nejenže milovaného může pro něho samotného ubíjet jeho nedostatečnost ve vztahu k milujícímu, ale milujícího u toho zároveň může zraňovat nedostatečnost péče ze strany milovaného. Připomenu výše zmíněnou tezi, že dle Delaneyho spolu souvisí důležitost ztotožňování se milovaného se zájmy milujícího (a to pro účel pocitu dostatečnosti milovaného) s tím, aby milovanému bylo ze strany milujícího věreno (spíše než aby on sám věřil milujícímu). Pokud je však ztotožňování se se zájmy milujícího důležité výhradně proto, že se milovaný cítí špatně, když tak nečiní, a přitom nejsou brány v úvahu pocity milujícího, dochází k nerovnováze ve vztahu. Milující pak trpí nedostatkem zájmu ze strany partnera, protože se mu nedostává toho, po čem touží a co sám ve vztahu naplňuje – tedy psychického propojení, které je vlastní ideálu romantické lásky. Tím se ztrácí vzájemnost, kdy oba partneři investují do vztahu podobným dílem, jež je tak důležitá.

Pokud je prioritou milovaného ztotožňovat se s milujícím, ale stejně tak je prioritou, aby bylo milovanému milujícím důvěřováno, nedokážu si představit, jak by v takovém případě mohla důvěra ve vztahu fungovat. Proč ne? Protože milovaný od milujícího dostává péči v podobě zainteresovanosti v jeho zájmech a tak se dá také očekávat, že může milujícímu důvěřovat. Jenže Delaney mluví o potřebě důvery a ne potřebě důvěřovat, respektive, že je pro partnery vždy důležitější, aby jim bylo důvěřováno, než aby oni věřili partnerům. Jak bychom mohli očekávat důvěru ze strany milujícího, když milovaný bojuje sám se sebou ve své nedostatečnosti zajímat se o aktivity milujícího (alespoň podobným dílem, jako to dělá milující u něho)? Milující minimálně nemá stejný důvod jako milovaný k tomu, aby (milovanému) důvěřoval. (Milovaný tak nenabývá toho, co Delaney označuje jako zásadní.) A tak pokud by spolu ztotožňování a důvěra měly souviset tak zásadně, jak udává Delaney,³⁹ bylo by potřeba, aby ze strany milovaného směrem k milujícímu docházelo k rovnocennému

39 „That is to say, with regard to both identification and trust, merely to have one half without its complement is incompatible with the psychological intimacy after which romantic lovers customarily seek.“ Tamtéž, s. 342-343.

ztotožňování se se zájmy, tak, jak to zažívá milující od milovaného. Potom by bylo možné, aby bylo milujícímu i důvěřováno a tak by společně naplňovali ideál svazku.

3.2. Ústřednost hodnot aneb „být milován z těch správných důvodů“

Kromě problému „free-ridingu“ a důvěry je zásadním tématem romantických vztahů touha být milován na základě správných hodnot. Bez velkých obtíží se dá obecně shodnout na tom, že charakteristik, zájmů a vlastností, které průměrný jedinec má, je poměrně široká škála. Taková škála má však vždy nějaké favority – vyvolené charakteristiky, vlastnosti a zájmy, které jsou pro daného člověka centrální. Schopnost tyto parametry na sobě samotném identifikovat je potřeba bez ohledu na to, zda jedinec je či není v romantickém vztahu, neboť i on sám se podle něčeho identifikuje a utváří si představu o sobě samotném. Ústřednost zájmů je důležitá pro účely této práce, protože je jedním ze základů pro naplnění ideálu romantické lásky tak, jak ho formuluje Delaney. Je třeba dodat, že se nejedná o lásku *k* vlastnostem, ale *pro* tyto vlastnosti. Jedná se výhradně o vztah mezi osobami majícími vlastnosti, nikoli mezi osobou a samostatně stojícími vlastnostmi.

Jednou z důležitých otázek je, zda je člověk milován pro ty správné vlastnosti – pro ty, které jsou nedílnou součástí jeho sebepojetí. Pro uspokojující a naplněný vztah je zásadní, že milující oceňuje a upevňuje vlastnosti, které milovaný považuje za centrální pro své sebepojetí. Proč je tak důležité, aby milující milovaného miloval ze správných důvodů? Neboť milovaný pravděpodobně nepovažuje za důležité, aby ho partner miloval pro věci, které nebere jako zásadní pro své sebepojetí. Nejen, že je to nedůležité, ale poněkud se to míjí se skutečnou láskou, kterou chce milovaný cítit. Pokud bude milovaný milován pro svou neotřelost a tato vlastnost přitom bude pro milovaného pouze okrajově důležitou, romantický ideál není naplněn.⁴⁰ Být milován pro něco, co je součástí sebepojetí, byť ne centrální, se nezdá jako zásadní problém, pořád je to přeci hodnota, která vychází z milovaného a je důvodem lásky milujícího k milovanému. Delaney ale ukazuje, že je zkrátka velmi důležité, aby milující přijal nějaké centrální důvody milovaného. Ukazuje to na příkladu, kdy si jak milovaný, tak milující utvoří seznam. Milovaný seznam toho, co bere jako důležitou součást sebe a milující toho, co bere jako základy své lásky k milovanému. Pokud se seznamy vůbec

40 Srov., tamtéž, s. 344.

v ničem nepodobají, asi se nedá očekávat nadšení.⁴¹ Obzvláště milovaný se může dle mého názoru cítit poněkud zrazen, neboť on sám ví, co jsou ústřední zájmy tvořící jeho sebepojetí, ale milující v tomto selhal – selhal v poznání opravdovosti svého partnera, toho, co mu je vlastní a co ho dělá jím samým.

Doposud zde byla diskutována touha býti milován pro ty správné vlastnosti a zdála se dostačující. Pokud však tato touha nebude přesněji vydefinována, může nastat nedorozumění jako v následujícím příkladu. „A se hluboce ztotožňuje se svou malířskou dráhou a považuje malování za vnitřně hodnotnou činnost. Jeho partnerka sice miluje A z velké části proto, že je malíř, ale malování je pro ni základem lásky k A nikoli proto, že je to ze své podstaty hodnotná činnost, ale spíše proto, že jí zajišťuje vstup na spoustu honosných koktejlových večírků. V tomto případě se zdá, že A se sice může správně považovat za milovaného ‚ze správného důvodu‘, nicméně takto pojatý zdroj lásky ho může zanechat neuspokojeného.“⁴² Přesto jak nehezky takový příklad zní, milující se nedopustil chyby, alespoň ne do té míry, že se stále jednalo o obdivování správné vlastnosti. Milovaný měl malování za hodnotnou činnost a byla jeho ústředním zájmem, který tedy utvářel zásadně jeho osobnost. Milující správně takový zájem identifikoval jako ústřední a vzal ho za základ pro lásku k milovanému (A), ale už nezní zcela uspokojivě, jak si tento ústřední zájem vyložil. Proto je definici touhy třeba zrevidovat na „... touhu být milován pro takové vlastnosti, kde jsou tyto vlastnosti oceňovány způsobem, který se příliš neliší od způsobu, jakým je oceňujete vy.“⁴³ To, co bude znamenat, že se ocenění příliš neliší již záleží na každém páru zvlášť. Někde rozdíl budou výraznější, někde naopak téměř neexistující, vše záleží na míře tolerance.

Pokud jeden z páru nevhodně upřednostňuje své vlastní záměry ve světle oceňování ústředních zálib milovaného, může to vztah výrazně narušit. Stejně tak jako v příkladu, kde milující, který miloval malířství milovaného pouze kvůli večírkům, které díky tomu mohl navštívit, a ne kvůli malířství, jako centrálnímu zájmu. Takové pochybení, obzvláště když je prospěchářské, může podkopat základy vzájemného svazku. K navázání skutečně

41 Srov., tamtéž, s. 345.

42 „A identifies profoundly with his career as a painter, taking painting to be an intrinsically valuable activity. His partner, while loving A in good part because he is a painter, takes the painting to provide a basis for loving A not because it is an intrinsically valuable activity, but rather because it assures entrance to lots of flashy cocktail parties. In this case it appears that, while A may properly take himself to be loved ‚for the right sort of reason,‘ nevertheless this perceived basis for the love may leave him unsatisfied.“ Delaney, N., *Romantic Love and Loving Commitment*, s. 345.

43 „... a desire to be loved for such properties where these properties are appreciated in a way not too different from the way that you appreciate them.“ Tamtéž, s. 345.

oboustranného a naplňujícího milostného vztahu musí oba partneři rozpoznat a ocenit zájmy toho druhého nad rámec povrchních rysů, které je původně přitahovaly.

Nedílnou součástí toho, proč chce být milovaný milován pro ty správné důvody, je i stav, který mu to přináší. Pakliže milovaný zažije, jaké to je, když ho milující miluje pro vlastnosti, které pro něho jsou ústřední, podněcuje ho to k posílení a zdokonalení těchto vlastností, což prospívá celému svazku.⁴⁴

Delaney lásku ze správných důvodů vidí jako zásadní východisko směřující k romantickému ideálu. Na druhou stranu Keller si stojí za tím, že Delaneyho teorie stojící na touze po lásce z ústředních důvodů, chybí změna. Milovaný sice je milován pro své centrální zájmy a motivuje ho to k upevňování těchto hodnot, vztah se tím však nijak nemění, neposouvá vpřed.

Keller navrhuje, že být milován pro hodnoty pouze okrajově důležité může být upřednostnitelné před láskou pro zájmy centrální, protože ty pro milovaného již důležité jsou.⁴⁵ Tuto situaci si můžeme ukázat na příkladu. Představme si, že milující sdělí milovanému, že to, jak specificky se po běhu protahuje je jeden z důvodů, proč ho miluje. Milovaný nad touto aktivitou nikdy nepřemýšlel, protože pro něho nebyla nijak důležitá, ale je tímto zjištěním potěšen. Když teď milující upozornil na tuto vlastnost, motivuje to milovaného, aby tuto nově upřednostněnou vlastnost rozvíjel. Záměrně jsem vybrala příklad, u kterého se dají nalézt pozitiva, pokud bude taková aktivity brána s větším důrazem. Partner, jež se více soustředí na protahování, je pravděpodobně zdravější a méně náchylný na zranění. Vskutku se dá tedy chápat Kellerovu myšlenku, že soustředění se na okrajové hodnoty milovaného může přinést rozvoj pozitivním směrem, jako obohacující diskuzi o centralitě zájmů.

Keller argumentuje tím, že kdyby láska ve svazku byla založena na vlastnostech, které již milovaný má spojené se svým sebepojetím, vztah by upevňoval již existující ústřední vlastnosti milovaného a tato seberealizace by tím byla velmi statická. Když milující podpoří periferní vlastnosti, podporuje tím milovaného, aby se neustále rozvíjel a přehodnocoval pohled na sebe sama. Podporuje tím dynamičnost lásky a její přirozený rozvoj. Velmi podobně chápal lásku již Platón. Byl přesvědčen, že milující může hodnotu milovanému

44 Tamtéž, s. 344.

45 Keller, S., How Do I Love Thee? Let Me Count the Properties. *American Philosophical Quarterly*, roč. 37, 2000, s. 169.

propůjčovat právě skrze lásku.⁴⁶ Tím, že je milován se mu dostává možnosti v sobě objevit něco, co doposud neviděl. Milovaného nemusí takový objev nutně nadchnout, stačí, když si ho bude vědom. Uvědomění mu umožní rozhodnout, zda je to něco, co má být jeho součástí a nebo jestli ne, milující mu pomáhá nalézt sama sebe a vymežit se.

Z mého pohledu tato láska pro vlastnosti, které sám milovaný nepovažuje za ústřední, vyvolává několik otázek. Zaprvé, co když je milující soustředěn primárně na okrajové vlastnosti, které pro milovaného nejsou klíčkové? Delaney by pravděpodobně namítl, že lidé nechtějí být milováni pro nějakou jejich okrajovou vlastnost, ale pro to „kým uvnitř jsou“. Nozick by k tomu ještě přidal, že, pokud je milovaný milován pro okrajovou část své identity, není milován pro sebe samotného.⁴⁷ Zdá se tedy, že hodnota již existující identity milovaného je zásadní pro několik autorů.

Důvod, proč si i já myslím, že je Kellerova kritika Delaneyho ústředních zájmů zbytečná, je, že pokud láska podporuje růst osoby výhradně v okrajových oblastech její identity (tedy v těch, které nejsou pro milovaného autentické), mohlo by to vést k rozporu v milovaném. Rozporu mezi tím, kým milovaný skutečně je, a tím, kým by si ho přál mít jeho partner. Pokud významnou částí identity milovaného je to, že na plný úvazek programuje a milující mu bude vnucovat, že se mu líbí, jak hraje na kytaru, když ve skutečnosti na kytaru hrát umí, ale dělá to zřídka kdy (a to proto, že to není jeho ústřední zájem), zní to, jako snaha o formování osobnosti milovaného. Jenže formování tím směrem, kterým si to přeje milující, působí poněkud násilně. Docela dobře se dá předpokládat, že vztah samovolně proměnil osobnost jak milovaného, tak milujícího a to bez jakéhokoliv nátlaku. Zkrátka díky trávení velkého množství času milující na milovaného (a obráceně) zapůsobil v tolika ohledech, že se již stejně ovlivňují. Dokonce si myslím, že je vysoce pravděpodobné, že si milovaný mohl právě díky tomuto přirozenému působení již přivlastnit nějakou okrajovou vlastnost a věnovat jí více pozornosti, než kdyby v žádném romantickém vztahu nebyl. Je ale důležité, že toto utvoření/přetvoření hodnot vzniklo víceméně přirozeně, bez nátlaku ze strany milujícího.

Svazek by měl být o posílení hodnot, které již existují a ne o přetvoření milovaného na někoho, koho milující z něho chce mít. Jaká by potom byla pointa romantické lásky? Nebylo by pak jedno, koho kdo miluje, protože by si ho vždy mohl „předělat“ k obrazu svému?

46 Platón, *Euthyfrón: Obrana Sókrata ; Kritón*. 5., opr. vyd. Platónovy dialogy. Praha: Oikoymenh, 2005, 10e.

47 Nozick, R., *Love's Bond*, s. 422.

3.3. Milovaný nebo hodnoty jako takové? Rozpolcenost milujícího

Druhým a velmi blízkým problémem ústřednosti hodnot probraných v kapitole výše jsou hodnoty jako takové. V literatuře se objevují velmi rozdílné názory na to, zda hodnoty neodmyslitelně patří k milovanému. Je to ale milovaný, který v lásce hraje zásadní roli, nebo jsou to hodnoty jako takové, které jsou to, co milujícího přitahuje?

Delaney se zasazuje o historicko-vztahové⁴⁸ vlastnosti, jako jedny z důvodů lásky, které z lásky k milovanému dělají lásku k němu⁴⁹ jako takovému a ne k daným vlastnostem. Pro upřesnění významu těchto „historicko-vztahových vlastností“ uvedu příklad. Jedná se o to, že je to právě milující, kdo milovaného vzal na tajný výlet na specifické místo v dané době. Jedná se o různorodé zážitky, které se v průběhu vztahu kumulují. Je však důležité, že vznikají ve svazku, je to společná historie, která zajišťuje oběma v páru význam pro sebe navzájem. „Pro mnoho lidí zaujímají tyto vztahové vlastnosti ústřední místo v jejich představách o sobě samých, a to hned na úrovni a někdy dokonce výše než jakékoliv jejich ústřední vlastnosti.“⁵⁰ Delaney tedy tvrdí, že hodnoty, které jsou pro romantický vztah natolik zásadní, jsou nedílnou součástí milovaného a dokonce nejen milovaného ale i milujícího, protože si oba navzájem vytvářejí skrze své společné zážitky hodnoty, které neodmyslitelně patří k tomu, s kým ve vztahu jsou. Velmi podobný jazyk používá i již zmiňovaný Šimsa ve své knize *O lásce a flirtu*, kde píše, že jde o to, „abychom si zachovali něco z toho, čím jsme byli zajati krásou tváře i krásou nitra člověka, jemuž jsme se odevzdali, uchovat si tu úctu a ostych ke druhému, tu radost z pouhé blízkosti a přítomnosti druhého, jak jsme ji prožili v začínající historii lásky.“⁵¹ Byť jeho odkaz na „historii“ lásky odkazuje spíše k tématu zamilovanosti, která se této práci netýká, zdá se mi to relevantní. Ať již autor vnímá jako počáteční (jakkoliv dlouhé) období za zamilovanost, nebo za stav lásky, jde o to, že je to společná minulost, která byla pro dané období důležitá a pokud vztah stále trvá, tato minulost nadále osvěžuje trvajícím romantickým vztahem.

48 Obrat „historicko-vztahové vlastnosti“ je poněkud nevístižný, v originále je použito „historical-relational properties“.

49 Delaney, N., *Romantic Love and Loving Commitment*, s. 346.

50 „For many people these relational properties come to occupy a central place in their self-conceptions, right alongside and sometimes even to a greater extent than any intrinsic properties they might have.“ Srov., tamtéž.

51 Šimsa, J., *O lásce a flirtu: tři stati*. Praha: Vydavatelské oddělení Ymky, 1948, s. 15.

Jsou tu však i opačné názory, které se zasazují o to, že milovaný by měl být milován ne pro nějaké jemu vlastní hodnoty, nýbrž pro hodnoty objektivně přitažlivé pro milujícího. Tak, že tyto kvality nejsou oceňovány proto, že jsou ve spojení s milovanou osobou. Tyto hodnoty jsou pro milujícího přitažlivé v komkoli.⁵² Keller poukazuje na to, že jsou i takové kvality, které jsou zásadní pro romantickou lásku a to jsou ty, které z milujících dělají ty ideální milující. Tedy nejde o vzhled, neboť ten sám o sobě z nikoho nedělá osobu, která správně miluje. Jedná se spíše o chování, o to, zda je milující k milovanému štědrý, vnímavý, pečující.

Dá se vskutku předpokládat, že člověk touží po hodnotách aniž by se vztahovali ke konkrétnímu člověku, ale s argumentem o samostatně stojících hodnotách jinak nemohu souhlasit. Zprv, tyto hodnoty nejsou zjevné na první pohled. To, jak se člověk chová se poměrně dlouho odkrývá a proměňuje, a tak, byť obecná představa těchto žádoucích hodnot může být přítomna i bez v danou chvíli existujícího partnera, těchto hodnot se milovanému nedostane bez milujícího. Vždy přijdou v originální podobě právě podle toho, kdo je ztělesňuje a tím jsou originální a ne univerzální. Velmi podobný názor zastává Nozick. Tvrdí, že když nějakou osobu milujeme, býtí s touto osobou je pro něho významnou součástí jeho identity a smýšlí o ní/něm jako o „být s Evou“, „být s Adamem“, a ne, „být s někým, kdo je (nebo má) takový a takový“...⁵³ Zdá se mi, že Kellerova teorie mluví v termínech, kdy milující o milovaném smýšlí jako o někom, kdo pro něho má objektivně atraktivní hodnoty a nikoliv jako o osobě, jejíž součástí jsou tyto hodnoty. Já ale zastávám názor, že milovaný by nebyl milovaným, kdyby nebyl tím, kým je.

Druhý problém, který mám s jeho teorií, je následující: kdyby to opravdu bylo tak, jak Keller říká – že přitažlivé hodnoty motivující romantickou lásku mají být přitažlivé nezávisle na milovaném – nedělo by se potom snadno to, že by byl milovaný milujícím vyměněn zkrátka za kohokoliv jiného s výstižnějším pojetím žádoucích hodnot? Keller je ale připraven právě na takové obavy. Argumentuje, že romantický vztah je dynamický a tak milující může milovat milovaného pro jeho vlastnosti a zároveň očekávat, že vlastnosti, pro které ho miluje nyní, nebudou vlastnostmi, pro které ho bude milovat za několik let. Zároveň partneři ve svazku na sebe působí a proměňují se spolu, takže změny těchto prvotně milovaných vlastností jsou změnou odehrávající se ve společném prostoru.⁵⁴ S dynamičností vztahu

52 Srov., Keller, S., *How Do I Love Thee? Let Me Count the Properties*, s. 165-166.

53 "... 'being with Eve,' 'being with Adam,' rather than 'being with someone who is (or has) such-and such...'"
Nozick, R., *Love's Bond*, s. 422.

54 Keller, S., *How Do I Love Thee? Let Me Count the Properties*, s. 171.

souhlasím a Delaney zastává stejný názor,⁵⁵ výhrady mám ale k časovému aspektu jeho argumentu.

Kellerův argument počítá s tím, že se vlastnosti milovaného mohou změnit v horizontu let. Co se ale stane, když milující ještě během prvních měsíců střetne někoho, kdo bude mít tyto hodnoty objektivně lepší? A pokud se ještě dostatečně nezformovaly společné hodnoty, které by byly, jak Keller zmiňuje, důvodem pro zachování původního svazku? Vhodný argument je pouze to, že jen připravenost milujícího na výměnu za lepšího milovaného je věc škodící momentálnímu romantickému vztahu.⁵⁶ Kellerův argument je výhradním oznámením toho, že je to škodlivé. Byť to škodlivé rozhodně je, nedozvídáme se proč.

Mně se jeví silnějším argumentem Nozickovo tvrzení, že „ochota vyměnit, zničit právě to *my*, s nímž se do značné míry ztotožňujete, by pak znamenala ochotu zničit své já v podobě vlastního rozšířeného já. Člověk by tedy nemohl mít v úmyslu ponořit se do jiného *my*, pokud by se nepřestal identifikovat s tím současným - tedy pokud by již nepřestal milovat.“⁵⁷ Tento argument dává smysl a dává smysl i tomu Kellerovu. Pokud už milující hledá jinde, pravděpodobně už nemiluje a to, že nemiluje, je vskutku vztahu škodlivé, respektive se tím romantický vztah rozpadá.

4. Láska a její limity: Kdy se svazek rozpadá?

Doposud probrané problémy spojené se svazkem jsou ukázkou, jak snadno může dojít k disonanci. Nejsou však zásadním problémem, který ve chvíli, kdy se objeví, svazek předurčí k zániku. Je tu jeden problém, který ale z řady vybočuje a který jednoduché řešení nemá – rozpad svazku.

Rozpad svazku nemusí mít nutně podobu fyzického oddělení. Není třeba, aby se jeden od druhého odstěhoval. Vztah může být rozpadlý, i když spolu oba partneři stále sdílejí prostor. (Byť jsem si vědoma, že běžnou představou, když se řekne rozpad svazku, je zpravidla právě fyzická separace). Standardní důvody rozpadu vztahu asi všichni známe – nedostatek emoční podpory, narůstající konflikt, odcizení – takové situace zpravidla vedou k rozpadu ve smyslu

⁵⁵ Delaney, N., *Romantic Love and Loving Commitment: Articulating*, s. 348-350.

⁵⁶ Keller, S., *How Do I Love Thee? Let Me Count the Properties*, s. 171.

⁵⁷ „A willingness to trade up, to destroy the very we you largely identify with, would then be a willingness to destroy your self in the form of your own extended self.“ Nozick, R., *Love's Bond*, s. 424.

oddělení – ztrátě každodenního osobního kontaktu a jedná se o naprostou ztrátu milované osoby. Je tu ale i taková verze rozpadu, která nevede k této ztrátě. Jedná se o milující závazek. Delaney ho sice interpretuje jako projev lásky, stojím si však za tím, že ne už té romantické. Zdá se ale, že Delaney tuto lásku již také nebere jako romantickou.⁵⁸ Ve chvíli, kdy vztah stojí hlavně na historicko-vztahových vlastnostech – na tom, co se stalo a co je uchováno jako hezká vzpomínka na vztah, který už není – dá se předpokládat, že se jedná o závazek k milovanému, který vznikl z lásky, ale ne o romantickou lásku samotnou. Podobu takového vztahu většinou zaujímá svazek, v němž jeden z partnerů prodělá nešťastnou a nezvratnou proměnu – nehodu, nemoc. Těžko říci, jestli ve stavech, které přinášejí trvalou proměnu takového druhu, si milovaný přeje být milován. Možná se může jednat o přání být objektem nevynucené, bezvýhradné péče.

Beran a Kronqvist jdou ještě o krok dále a rovnou takovou péčí o nemocného partnera označují za oběť. „Pečující osoba vytrvá tak dlouho, jak je to možné – kvůli milované osobě, –, ale pocit její lásky jako zdroje smyslu a hodnoty ... se může časem zmenšovat, zatímco dřina může získat ústřední postavení jako určující rys jejího života.“⁵⁹ Tito autoři ukazují, že se láska může stát i zátěží, která pečujícího postupně ničí. I oni (stejně jako Delaney) zmiňují, že pečující žije z minulosti a vzpomíná na to, co dobrého vztah přinesl. Taková láska však pouze vyprazdňuje a zůstává spíše povinností.

Delaney i Beran a Kronqvist tyto stavy péče a setrvání ve vztahu stále nazývají láskou. Já si tím ovšem již nejsem příliš jistá. Je to jistě nějaký stav, který právě díky lásce vznikl. Možná se z lásky přerodil, již se ale nemůže jednat o lásku ve smyslu svazku *my* a to z toho důvodu, že ve vztahu chybí psychické i fyzické propojení. Pokud je milovaný zásadně nemocen, již si nemusí být svých hodnot vědom, možná si ani není vědom, kým je. V takových případech není možno, aby milující správně uchopoval centrální hodnoty milovaného nebo aby se ztotožňoval s jeho zájmy, a to jednoduše proto, že již ani milovanému nejsou známy.

58 Srov., „... it should be clear that what I am calling the ideal of a loving commitment is straightforwardly inconsistent with that of an active romantic relationship.“ Delaney, N., *Romantic Love and Loving Commitment* s. 354.

59 „The carer perseveres as long as it is possible—for the sake of the loved one—but the sense of her love as the source of the meaning and value inherent in the toil may shrink over time, while toil may gain centrality as the defining feature of how her life shows itself to her.“ Beran, O., Kronqvist, C., *Living with Love in Today's World: Philosophical Reflections on Some of Its Complexities*. In: Mayer, CH., Vanderheiden, E., (eds). *International Handbook of Love*. Springer, 2021, s. 630.

Jak je vidět, rozpad svazku nemusí znamenat úplný konec lásky, ale zpravidla je pozvolnou erozí pilířů, na kterých *my* stojí. Poté ztratí svou pozitivní sílu a přetaví se v pouhé odhodlání milujícího setrvat. Setrvat do doby, než problém překlene nebo zmizí. Emoční blízkost milujícího k milovanému činí péči o to těžší. Láska tedy není pouhým ideálem, který přináší radosti. Často je zdrojem zoufalství a životním břemenem, které se pečující milující rozhodne nést.

Závěr

Cílem této práce bylo prozkoumat pojetí lásky jako svazku, objasnit, čím je specifický a v čem spočívá problematika takového pouta. Hlavním cílem pak bylo analyzovat tuto problematiku a rozdílnost přístupů autorů ke stejnému problému. Pro zodpovězení otázek jsem prozkoumala romantickou lásku tak, jak ji definuje Neil Delaney a Robert Nozick a zároveň jsem i s dalšími autory analyzovala, zda je tento model lásky obhajitelný tváří v tvář problémům, kterým reálné páry ve svazku čelí.

Nozickovým hlavním projevem, jenž určuje, že se jedná o lásku, je přelévání blaha jednoho do blaha druhého, což působí velmi idealisticky. Kritická analýza ukázala, že je taková teorie nedostatečně rozvinutá a že vzájemné emoční naladění není ani v dokazatelně láskyplném vztahu samozřejmostí, natož nutností. Důležité je, že nepřítomnost takového naladění není na škodu, naopak, častým projevem lásky je právě odlišnost prožívání, namísto bezmyšlenkovitého zrcadlení emocí. Proto argumentuji, že zrcadlení blaha není zásadním parametrem lásky. Klíčová je spíše samotná postava milujícího a jeho schopnost hlubokého vnímání situace a emocí, které milovaného zasahují. To, jestli se milující k situacím (nebo emocím) vztahuje podobným způsobem jako milovaný, nebo naopak, není rozhodujícím projevem lásky.

Realističtější rámec přineslo Delaneyho pojetí ideálu lásky jako procesu hlubokého duševního i fyzického propojení, které se zasazuje o vzájemné začleňování hodnot a zájmů do života partnerů. I toto propojení však přineslo komplikace – ztotožňování se s druhým a touha milovaného po ocenění bez přivlastnění, „free-riding“, nebo problematika lásky z těch správných důvodů, to vše jsou zde probíraná témata.

Keller naopak viděl důležitost v podpoře okrajových zájmů milovaného. Tyto zájmy měli milovanému umožnit nové vnímání svého já. Zmíněné objevení hodnot je téma, které Kellera spojuje s Platónem. I on vnímá milujícího jako strážce, který umožňuje milovanému vidět se v jiném světle a objevit své potlačené nebo doposud neexistující možnosti.

Ukázalo se, že ideál lásky jako svazku může přijít jen stěží s uniformním návodem, jak správně milovat. Oba partneři přicházejí do vztahu s vlastní sadou hodnot, potřeb a osobitou řadou schopností. Je proto nereálné, aby pro každý pár fungovala naprosto stejná pravidla vedoucí k lásce bez karambolů. Nejde o následování správného modelu, ale spíše o hledání si

vlastní rovnováhy u dvou lidí učících se být jedním *my*. I kdyby někdo sebevícе chtěl, individualita obou partnerů znemožňuje stanovit univerzální parametry pro naplnění romantické lásky.

Doposud probrané problémy spojené se svazkem jsou ukázkou, jak snadno může dojít k disonanci. Nejsou však zásadním problémem, který ve chvíli, kdy se objeví, svazek předurčí k zániku. Na takové problémy je „jednoduchým“ řešením respekt hranic druhého a zároveň dostatečná blízkost, které spolu vytvoří prostor pro růst jejich jak individuálních rolí, tak rolí, které zastávají v *my*.

Je tu však jeden problém, který z řady vybočuje a který naopak jednoduché řešení nemá a tím jsou limity lásky vedoucí k rozpadu svazku. Svazek není vždy útočištěm ani pilířem, o který se dá opřít celý život. Může být i převažující tíhou či pouhou péčí ze soucitu. Tohoto tématu se dotýká jak Neil Delaney, tak Ondřej Beran a Camilla Kronqvist a poukazují na to, že žádná z teorií lásky, tedy ani ta naše, není bez překážek, které by vedli k jejímu zániku.

Přesto, že tato práce byla zaměřena na *problémy* spojené se svazkem (protože chyby se rozebírají vždy lépe než dokonalé entity), stojím si za tím, že má silný základ a je svébytným ideálem, který je schopen v naší západní civilizaci obstát. Na lásku jako svazek je však nutno pohlížet jako na živoucí organismus – je o něj třeba neustále pečovat a učit se novým způsobům, jak ho žít; ne ho chápat jako staticky postavenou konstrukci, kterou jednou sestavíte a poté pouze přihlížíte, než spadne. Láska není samozřejmostí a je hnána snahou obou partnerů o vzájemné pochopení a rozvíjení se.

Seznam literatury

Beran, O., Kronqvist, C., Living with Love in Today's World: Philosophical Reflections on Some of Its Complexities. In: Mayer, CH., Vanderheiden, E., (eds). *International Handbook of Love*. Springer, 2021, s. 621-637. Dostupné na: https://doi.org/10.1007/978-3-030-45996-3_33

Chen, Y., The Psychological Impact of Authoritarian Parenting on Children and the Youth. In: *Proceedings of the 2022 2nd International Conference on Modern Educational Technology and Social Sciences (ICMETSS 2022)*. 2022, s. 888–896. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/366476518_The_Psychological_Impact_of_Authoritarian_Parenting_on_Children_and_the_Youth

Deci, E. L., Ryan, R. M., Hedonia, eudaimonia, and well-being: an introduction. *Journal of Happiness Studies*, roč. 9, 2008, s. 1–11. Dostupné na: <https://doi.org/10.1007/s10902-006-9018-1>

Delaney, N., Romantic Love and Loving Commitment: Articulating a Modern Ideal. *American Philosophical Quarterly*, roč. 33, 1996, č. 4, s. 339–356. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/261709712_Romantic_Love_and_Loving_Commitment_Articulating_a_Modern_Ideal

Hejdánek, L., O lásce neboli Anti-Šimsa. 1952. Dostupné na: <https://www.hejdanek.eu/Archive/Detail/1512>

Helm, B., Love. In: Zalta, E. N., ed. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2021 Edition). 2021. Dostupné na: <https://plato.stanford.edu/archives/fall2021/entries/love/>

Keller, S., How Do I Love Thee? Let Me Count the Properties. *American Philosophical Quarterly*, roč. 37, 2000, č. 2, s. 163–173. Dostupné na: https://www.jstor.org/tc/accept?origin=%2Fstable%2Fpdf%2F20009994.pdf&is_image=False

Nozick, R., Love's Bond. In: Solomon, R. C. a K. M. Higgins, eds. *The Philosophy of (Erotic) Love*. Lawrence, Kan: University Press of Kansas, 1991, s. 417–432. Dostupné na: <https://archive.org/details/philosophyoferot0000unse/page/214/mode/2up>

Platón, *Euthyfrón: Obrana Sókrata ; Kritón*. 5., opr. vyd. Platónovy dialogy. Praha: Oikoymenh, 2005. ISBN 80-7298-140-4.

Soble, A., Union, Autonomy, and Concern. In: Lamb, R. E., ed. *Love Analyzed*. New York: Routledge, 2018, s. 65–92. ISBN 13: 978-0-8133-3223-9.

Solomon, R. C., *Love: emotion, myth, & metaphor*. Garden City, N.Y.: Anchor Press, 1981. Dostupné na: <https://archive.org/details/love00robe/page/128/mode/2up>

Šimsa, J., *O lásce a flirtu: tři stati*. Praha: Vydavatelské oddělení Ymky, 1948. Dostupné na: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:09d6e910-942c-11e6-baa5-005056827e51>

Špínka, Š., Karfíková, L., Krása, O., Mikeš, V., Němec, V. et al., *Přístupy k etice I*. Praha: Filosofia, 2014. ISBN 978-80-7007-430-5.

Trapková, L., Chvála, V., *Rodinná terapie psychosomatických poruch: rodina jako sociální děloha*. Vydání třetí. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-0523-4.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 655. Citace 23. 3. 2025. Dostupné na: <https://www.e-sbirka.cz/sb/2012/89/2025-02-15?f=89%2F2012&zalozka=text>